

СПІВПРАЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНО-СЕРВІСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Михайло Володимирович ЗАВАЛЬНИЙ,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного
права та процесу Харківського
національного університету внутрішніх
справ*

<https://orcid.org/0000-0003-4191-061X>

Сучасний етап розвитку правоохоронної діяльності характеризується стійкою тенденцією до переосмислення функціонального призначення поліції як інституції, що забезпечує не лише контроль та примус, а й надання громадянам якісних публічних послуг у сфері безпеки. Відповідно до положень Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, прийнятого Генеральною Асамблеєю ООН у 1979 році, служіння суспільству включає обов'язок поліції надавати допомогу тим громадянам, які через особисті чи соціальні обставини потребують негайної підтримки. Такий підхід закладає основи для формування сервісної моделі діяльності поліції, орієнтованої на потреби людини, мінімізацію репресивних заходів і підвищення ефективності взаємодії з населенням.

У цьому контексті актуалізується питання розвитку публічно-сервісної діяльності Національної поліції України, зокрема у взаємодії з міжнародними правоохоронними структурами. Впровадження сервісної функції трансформує традиційну роль поліції — від органу примусу до інституції, що обслуговує суспільство. Європейська практика останніх десятиліть свідчить про сталу тенденцію до інтеграції поліції в громадянське суспільство. Цей підхід реалізується через концепцію «поліції у співпраці з громадою» (community policing), яка ґрунтується на партнерстві, відкритості та взаємній довірі між поліцією та населенням. Поліцейська служба розглядається як орган публічного сервісу, що надає послуги громадянам, сприяє профілактиці правопорушень та створює безпечне середовище.

Ідеї сервісно орієнтованої поліції були системно закріплені у документах Європейського конгресу з питань управління якістю роботи поліції, який відбувся у 1998 році в місті Мюнстер (ФРН). Під час Конгресу було сформульовано засади нової парадигми поліцейської діяльності, що передбачає орієнтацію поліції на якість надання послуг і задоволення потреб громадян. Паралельно у Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) наголошується, що повна реалізація

прав людини є передумовою ефективного функціонування системи правопорядку і публічної безпеки.

Досвід реформування поліцейських систем у державах Центральної та Східної Європи (Німеччині, Польщі, Чехії, Словенії та ін.) засвідчив значний вплив міжнародних норм і стандартів на процеси демократизації, демілітаризації та деполітизації поліції. Основною метою цих реформ є підвищення ефективності діяльності поліцейських органів, поліпшення якості послуг, оптимізація управлінських процесів і розподілу компетенцій між органами влади. У результаті поліція дедалі більше набуває рис інституції публічної служби, а не лише силового органу.

Законодавчі підходи до публічно-сервісної діяльності поліції чітко демонструє приклад Чехії. Закон Чеської Республіки «Про поліцію» (1991 р.) визначає широкий спектр функцій: охорону безпеки громадян і власності, забезпечення громадського порядку, розслідування злочинів, охорону дипломатичних установ, організацію дорожнього руху, реагування на адміністративні правопорушення. Такі положення засвідчують, що поліцейська служба розглядається передусім як інструмент забезпечення суспільного добробуту. У практичному вимірі це реалізується через створення «столів скарг» у відділеннях поліції, які покликані забезпечити зворотний зв'язок із громадянами.

Україна послідовно інтегрується у європейський простір безпеки, що підтверджується ратифікацією Угоди між Україною та Європолем про оперативне та стратегічне співробітництво. Ця Угода регламентує механізми обміну інформацією, спільного аналізу загроз і координації дій у сфері боротьби з організованою злочинністю, тероризмом, кіберзлочинністю та іншими формами міжнародної злочинної діяльності. Водночас взаємодія українських правоохоронних органів з іноземними партнерами здійснюється також через Національне центральне бюро Інтерполу, функції якого виконує Національна поліція України.

Ключову роль у розвитку міжнародного поліцейського співробітництва відіграє Департамент міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України. Його діяльність охоплює планування, координацію та організацію взаємодії як із внутрішніми підрозділами поліції, так і з іноземними правоохоронними структурами. Серед основних напрямів роботи Департаменту — участь у реалізації державної політики у сфері міжнародної безпеки, представництво України в Інтерполі та Європолі, координація спільних операцій, участь українських поліцейських у міжнародних миротворчих місіях. Таким чином, Департамент виступає основним структурним елементом забезпечення міжнародної поліцейської взаємодії у публічно-сервісному вимірі.

У державах Європейського Союзу спостерігається тенденція до посилення міжвідомчої взаємодії між правоохоронними, судовими та аналітичними інституціями, що супроводжується створенням наднаціональних структур – таких як Європол і Євроюст. Вони

координують спільні розслідування, забезпечують оперативну аналітику та організовують обмін інформацією між державами-членами. Ефективними формами співпраці є спільні оперативні дії (Joint Action Days), спільні слідчі групи (Joint Investigation Teams), мобільні офіцерські групи (EMSC). Ці механізми дозволяють створювати єдиний оперативний простір безпеки та забезпечувати швидку реакцію на транснаціональні загрози.

Окремий напрям взаємодії Національної поліції України з міжнародними структурами пов'язаний із забезпеченням публічної безпеки під час масових заходів, зокрема спортивних подій міжнародного рівня. Європейська конвенція про насильство та неналежну поведінку глядачів під час спортивних заходів визначає обов'язок держав здійснювати консультації між компетентними органами, організовувати запобіжні заходи, забезпечувати контроль за продажем квитків, обмеження продажу алкоголю, перевірку відвідувачів і взаємодію поліцейських підрозділів різних країн. Застосування цих положень сприяє формуванню єдиних стандартів поведінки правоохоронців і підвищенню рівня безпеки під час масових подій.

Аналіз зарубіжного досвіду забезпечення публічної безпеки дозволяє виокремити низку рекомендацій для удосконалення діяльності Національної поліції України. Зокрема, доцільно перейняти такі елементи європейської практики, як покладання функції дозволу на проведення масових заходів безпосередньо на поліцію, встановлення чітких строків повідомлення про такі заходи, законодавче регулювання відповідальності організаторів і учасників, розширення повноважень поліції щодо запобігання правопорушенням, а також залучення громадських об'єднань до охорони громадського порядку.

Вивчення найкращих міжнародних практик організації публічно-сервісної діяльності правоохоронних органів дозволяє визначити стратегічні напрями реформування системи надання поліцейських послуг в Україні. Основними орієнтирами цього процесу виступають: децентралізація адміністративних послуг, передача окремих функцій місцевому самоврядуванню або приватним виконавчим агентствам; підвищення доступності послуг через створення інтегрованих сервісних центрів за принципом «єдиного вікна»; цифровізація процедур надання послуг, зокрема через електронні портали; партнерство між державою та громадянами, що забезпечує довіру й підзвітність поліції.

Ключовим результатом упровадження сервісної моделі має стати формування поліції як сучасного органу публічної служби, орієнтованого на потреби людини, прозорість, ефективність і міжнародну взаємодію. Це відповідає стратегічним цілям європейської інтеграції України та сприятиме зміцненню безпеки громадян, розвитку демократичних інститутів і підвищенню довіри суспільства до правоохоронної системи.